

Kamer der Volksvertegenwoordigers		Chambre des Représentants	
SESSION DE 1935-1936		N° 156	
		SÉANCE du 12 Mars 1936	VERGADERING van 12 Maart 1936
		ZITTINGSJAAR 1935-1936	

**PROPOSITION DE LOI
MODIFIANT LA LOI ÉLECTORALE POUR
LA CHAMBRE ET LE SÉNAT**

DÉVELOPPEMENTS

MADAME, MESSIEURS,

Personne ne peut s'empêcher de constater que le public s'insurge de plus en plus contre l'automatisme que la loi électorale imprime à la désignation des élus pour les Chambres législatives.

A moins qu'il ne s'agisse d'un véritable courant d'opinion, l'électeur ne parvient pas à déranger l'ordre dans lequel les associations politiques ont classé les candidats. Il sent et il sait, par expérience, que la discrimination lui est interdite en fait et qu'il est contraint d'admettre ou de refuser en bloc la liste qui lui est présentée. Elire, c'est surtout choisir et le refus, que lui oppose la loi, lui apparaît comme une amputation de son droit. Cet acte d'autorité, le privant du moyen de manifester son attachement aux personnes ou son antipathie à leur endroit, est de nature à provoquer, dans son esprit, une cause de désaffection pour le régime parlementaire.

Il est certain que beaucoup d'électeurs émettent un vote de principe, sans égard pour les personnalités qui représentent la tendance politique à laquelle ils adhèrent; mais il en est un grand nombre, sans doctrine nettement définie, dont les sympathies sont déterminées par les circonstances économiques et politiques du moment et ce sont précisément ceux-là qui impriment toute leur signification au verdict électoral. Comme ils vivent éloignés des cadres politiques, ils désirent manifester librement leurs préférences et souffrent de n'en pas trouver l'occasion.

Même ceux qui sont enrégimentés dans les associations, s'ils n'hésitent pas à se rallier à la liste de leur parti, sont désireux néanmoins d'exprimer leur confiance et de manifester ainsi une volonté qui peut ne pas être celle de la majorité des adhérents à l'occasion d'un poll même régulier et élargi. Ils n'aiment pas le fait accompli malgré eux et qui réduit leur intervention à un rôle passif. On peut-être parfaitement d'ac-

**WETSVOORSTEL
TOT WIJZIGING VAN DE KIESWET VOOR
DE KAMER EN DEN SENAAT**

TOELICHTING

MEVROUW, MIJNE HEEREN,

Niemand zal het zijn ontgaan, hoe het publiek meer en meer opkomt tegen het automatisme, voort-spruitende uit de kieswet, bij de aanduiding van de gekozenen voor de Wetgevende Kamers.

Zoo er zich geen ware gedachtenstrooming voordoet, is het den kiezer onmogelijk de volgorde te verstoren waarin de kandidaten door de politieke verenigingen werden gerangschikt. Hij voelt en weet, bij ondervinding, dat hem alle onderscheid-making, in feit, verboden is en dat hij er toe genoopt is, de hem voorgelegde lijst in haar geheel te aanvaarden of te verwerpen. Kiezen beteekent vooral uitkiezen, en de weigering welke hij vanwege de wet oploopt, lijkt hem als een verninking van zijn recht. Dit eigenmachtig optreden, waardoor hem het middel wordt ontnomen zijn verkleefdheid of zijn afkeer ten opzichte van sommige personen te betuigen, is van aard, in zijn geest, een reden tot misnoegdheid ten opzichte van het parlementair regime te doen ontstaan.

Ongetwijfeld, brengen talrijke kiezers een principiele stemming uit, zonder zich te bekommeren om de personaliteiten die de politieke strekking vertegenwoordigen waartoe zij behooren; doch, bij een ander groot deel, zonder juist omlinjende politieke opvattingen, wordt de sympathie verwekt door de economische en politieke omstandigheden van het oogenblik, en het zijn juist diegenen welke de volle beteekenis geven aan de uitspraak der verkiezing. Daar zij verwijderd leven van de politieke kaders, verlangen zij hunne voorkeur vrij uit te drukken en betreuren het dat zij hiervoor de gelegenheid niet vinden.

Zelfs zij die bij de politieke verenigingen zijn ingelijfd en dus niet aarzelen om eene partijstem uit te brengen, verlangen echter hun vertrouwen te kunnen niten en aldus een wil te kennen te geven, welke niet noodzakelijk overeenstemt met dien van de meerderheid der aangeslotenen, zelfs ingevolge eene regelmatige en verruimde poll. Zij houden niet van een buiten hun toedoen voldongen feit, waardoor hunne tusschenkomst tot een passieve rol wordt her-

cord sur des principes et différer quant au choix des élus appelés à les défendre.

Il est inutile de se dissimuler que la fameuse souveraineté du suffrage universel, qu'on se plaît à proclamer, se trouve singulièrement mise en tutelle par la défense de panacher et par le cadenas du quotient électoral.

La proposition Michaux et consorts avait pour objectif la disparition de la case de tête. Elle n'a pas trouvé un accueil favorable dans les sections, peut-être bien en raison de son radicalisme et de certaines difficultés d'application.

Le moment semble venu, si l'on ne veut se résoudre à la disparition de la case de tête, de restituer à l'électeur un peu de cette liberté que la loi lui a enlevé si cavalièrement.

L'opération serait simple, et pour le moment jugée satisfaisante, sans doute, si l'on pouvait se mettre d'accord sur la formule qui règle le droit de suffrage à la commune.

Celle-ci n'a pas été, que nous sachions, l'objet de récriminations de la part de l'opinion publique. De plus, elle a le privilège d'avoir été soumise à l'épreuve à plusieurs reprises et n'a pas donné lieu à des inconvénients majeurs, bien que des cabales et de propagandes personnelles soient plus nocives et plus aisées dans un milieu communal que dans l'ensemble d'un arrondissement.

Les dispositions légales en vigueur pour les élections communales permettent aux associations politiques d'arrêter l'ordre de présentation des candidats et elles maintiennent la case de tête, mais permettent le panachage dans une ou plusieurs listes.

L'esprit d'auto-conservation n'en paraît pas outré comme dans la loi électorale réglant les élections législatives, car l'attribution des votes se fait d'après un mode dévolutif différent et plus libéral.

L'article 51 de la loi électorale stipule : « Les votes de liste sont ajoutés aux suffrages nominatifs obtenus par le premier candidat de la liste à concurrence de ce qui est nécessaire pour parfaire le chiffre d'éligibilité spécial à la liste; l'excédent, s'il y en a, est attribué dans une mesure semblable au deuxième candidat, et ainsi de suite jusqu'à ce que tous les votes aient été attribués.

Le chiffre d'éligibilité spécial à chaque liste s'obtient en divisant par le nombre plus un des sièges attribués à la liste l'ensemble des suffrages utiles. L'ensemble des suffrages utiles est établi en multipliant le nombre des bulletins de liste (marqués en tête ou en regard de quelques candidats de la liste) par le nombre des sièges obtenus par la liste et en ajoutant à ce total le nombre des suffrages émis en faveur de candidats de la liste sur des bulletins portant des votes en faveur des candidats appartenant à des listes différentes ».

leid. Men kan het volkomen eens zijn over principes en van meening verschillen omtrent de keus van degenen die geroepen zijn ze te verdedigen.

Onnoodig zich te ontveinzen dat de beruchte souvereiniteit van het algemeen stemrecht, waarop men zich graag beroept, in hooge mate onder voogdij is gesteld door het verbod te panacheeren en door den grendel van het kiesquotient.

Het voorstel Michaux e. s. beoogde de afschaffing van het hoofdvakje. In de afdeelingen, heeft het geen gunstig onthaal bekomen, wellicht ten gevolge van het radicalisme er van en van sommige moeilijkheden van toepassing.

Zoo men niet wil overgaan tot de afschaffing van het hoofdvakje, lijkt het oogenblik gekomen om aan den kiezer een deel zijner vrijheid terug te schenken, welke hem door de wet op zulke al te vrije wijze werd ontnomen.

De bewerking zou eenvoudig zijn en voor het oogenblik wellicht als voldoende worden geacht, indien men het kon eens worden over de formule waarbij het kiesrecht voor de gemeente wordt gerekend.

Hierlegen werden, naar onzes weten, geen bezwaren door de openbare meening uitgebracht. Daarenboven heeft zij dit voor, dat zij herhaaldelijk de proef doorstaan heeft en geen aanleiding gegeven heeft tot grooter bezwaren, ofschoon persoonlijk kabaal en persoonlijke propaganda schadelijker en gemakkelijker zijn binnen den kring der gemeenten dan over gansch een arrondissement.

Op grond van de huidige wetsbepalingen voor de gemeenteverkiezingen, mogen de politieke vereenigingen de volgorde der kandidaten vaststellen en wordt het hoofdvak behouden, maar zij laten toe op een of verscheidene lijsten te panacheeren.

De geest van « zelfbewaring » schijnt er niet door gebelgd, zooals in de wet tot regeling van de wetgevende verkiezingen, daar de toekenning der stemmen geschiedt volgens een verschillende en ruimer wijze van overdracht.

Artikel 51 der kieswet luidt : « De lijststemmen worden bij de naamstemmen, door den eersten kandidaat der lijst bekomen, gevoegd tot het noodige bedrag om het cijfer van verkiesbaarheid aan de lijst eigen aan te vullen; is er een overschot, dan wordt het in gelijke mate toegekend aan den tweeden kandidaat en zoo voorts totdat al de lijststemmen zijn toegekend.

Het cijfer van verkiesbaarheid, aan elke lijst eigen, wordt verkregen door het geheel getal in aanmerking komende stemmen te deelen door het getal aan de lijst toegekende zetels plus één. Het geheel getal stembrieven voor een lijst (bovenaan of tegenover enkele kandidaten der lijst ingevuld) te vermenvuldigen door het getal zetels welke de lijst bekomt, en door aan dit geheel bedrag toe te voegen het getal stemmen, voor kandidaten der lijst uitgebracht op stembrieven met stemmen voor kandidaten van verschillende lijsten. »

L'article 52 stipule, en outre, que sont déclarés comme suppléants ceux, parmi les candidats non élus, qui ont obtenu le plus grand nombre de voix.

L'électeur, avec ce système, peut faire — les tout premiers de la liste mis à part — dans les candidats une sélection à son gré et son intervention cesse d'être purement mécanique.

Son adoption aurait, par surcroît, le mérite de coordonner les lois électorales conformément à une conception unique du droit et de ne pas exposer le votant à des erreurs lorsque, appelé deux fois de suite aux urnes, il doit se conformer à des prescriptions impératives différentes.

La réforme n'a qu'une importance relative quant à l'atténuation de l'intransigeance du système en vigueur, mais donne néanmoins à l'électeur un droit permettant de corriger d'une manière sensible le classement des candidats placés aux endroits sensibles et d'intervenir d'une façon efficace et certaine dans la désignation des suppléants. C'est une satisfaction que nous pouvons lui accorder, — faute de mieux, puisque les attitudes sont prises, — satisfaction qui a son prix, étant données les réclamations justifiées de l'opinion publique.

Nous espérons que cette proposition, si modérée et d'une application si aisée, ralliera la majorité de la Chambre. Il suffit de décider que la manière de voter et la dévolution se fera de la même manière que celle qui régit la loi électorale communale, conformément aux articles 40, 57 et 58 de la dite loi, et de régler par arrêté royal les modalités d'application.

Jules COELST.

PROPOSITION DE LOI

Article unique.

La manière de voter et la dévolution des mandats pour la Chambre et le Sénat se fait d'après les mêmes méthodes que celles qui sont inscrites dans la loi électorale communale, conformément aux articles 40, 57 et 58 de la dite loi.

Artikel 52 bepaalt, bovendien, dat de niet verkoze kandidaten die de meeste stemmen bekwamen, tot plaatsvervangers uitgeroepen worden.

Met dit stelsel, kan de kiezer onder de kandidaten — dezen die aan den kop van de lijst staan uitgezonderd — een keuze doen naar goedvinden en zijn tuschenkomst houdt op louter mechanisch te zijn.

Indien het aangenomen werd, zou het, bovendien, de verdienste hebben de kieswetten samen te ordenen overeenkomstig een eenige opvatting van het recht en den kiezer niet bloot te stellen aan vergissingen wanneer hij, tweemaal achtereenvolgens, naar de stembus geroepen, verschillende gebiedende voorschriften nakomen moet.

De hervorming heeft slechts een betrekkelijk belang wat de verzachting der strakheid van het bestaand stelsel betreft; maar zij geeft niettemin aan den kiezer een recht waarmee hij op gevoelige manier de volgorde wijzigen kan van de kandidaten die op een in 't oog vallende plaats staan en op doeltreffende en zekere wijze ingrijpen in de aanduiding der opvolgers. Deze voldoening kunnen wij hem, bij gebrek aan beter, geven, vermits het standpunt vaststaat; deze voldoening is belangrijk met het oog op de gegronde klachten van de openbare meening.

Wij vertrouwen dat dit zoo gematigd en zoo gemakkelijk toe te passen voorstel een meerderheid halen zal in de Kamer. Het volstaat te beslissen dat de wijze van stemmen en de overdracht op dezelfde wijze geschieden zal als in de gemeentekieswet, overeenkomstig de artikelen 40, 57 en 58 van hooger genoemde wet en, bij Koninklijk besluit, de wijze van toepassing te regelen.

Jules COELST.

WETSVOORSTEL

Eenig artikel.

De wijze van stemmen en de overdracht der mandaten van de Kamer en den Senaat geschiedt, volgens dezelfde methoden als die welke zijn bepaald in de wet voor de gemeenteverkiezingen, overeenkomstig de artikelen 40, 57 en 58 van gezegde wet.

Jules COELST

D. HORRENT